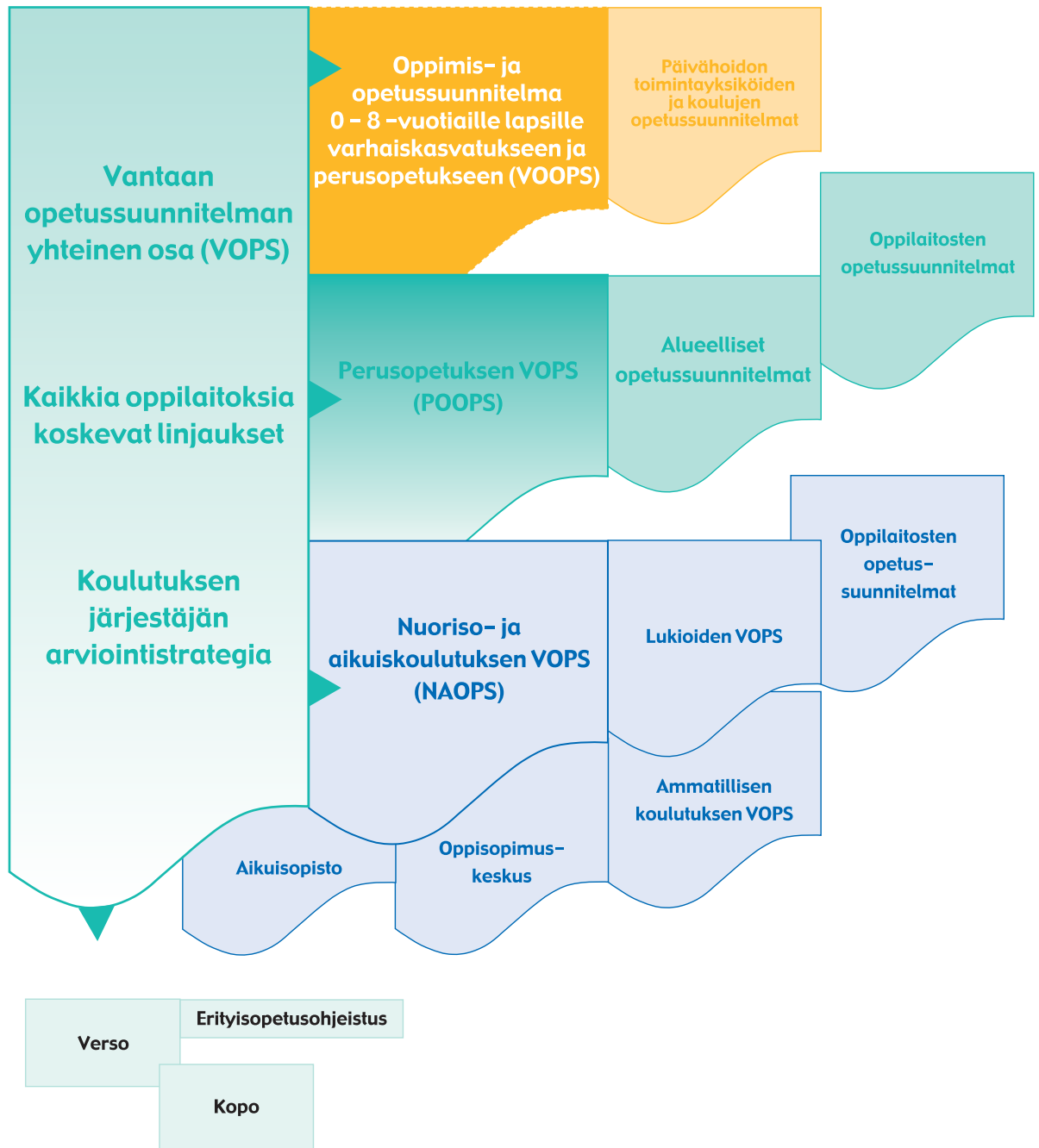

Oppimis- ja opetussuunnitelma 0 – 8 – VUOTIAILLE LAPSILLE varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen

Opetuslautakunta 18.1.2005
Sosiaali- ja terveyslautakunta 19.1.2005

Julkaisija:

Vantaan kaupunki
Sivistystoimen toimiala
Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
2005

Toimitus:

Sole Askola-Vehviläinen, kehittämispäällikkö
Sosiaali- ja terveysvirasto
puh. 8392 4709, 0400 417 634
sole.askola-vehvilainen@vantaa.fi

Teea Pellikka, esiopetuksen koordinaattori
Sivistysvirasto, Sosiaali- ja terveysvirasto
puh. 8392 3863, 040 774 1984
teea.pellikka@vantaa.fi

Ulla Nurmi, opetustoimen suunnittelija
Sivistysvirasto
puh. 8392 4299, 040 576 9241
ulla.nurmi@vantaa.fi

Taitto ja ulkoasu:

Heidi Hölttä, julkaisusihteeri, sivistysvirasto

© Vantaan kaupunki
Sivistystoimen toimiala
Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Sisällysluettelo

Johdanto	5
1. Varhaiskasvatus-, esiopetus-, alkuopetuspalvelut	7
2. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kasvatuksellinen ja opetuksellinen eheys	8
3. Vantaalaisuus varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa	9
3.1 Kaupungin arvot	9
3.2 Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen strategiset päämäärät johdettuna Vantaan kaupungin visiosta	10
3.3 Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen lähtökohdat	11
4. Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen toteuttamisen periaatteet	12
4.1. Lapsen tapa toimia ja oppia	12
4.1.1. Oppiminen	12
4.1.2. Leikkiminen	12
4.1.3. Tutkiminen	13
4.1.4. Liikkuminen	13
4.1.5. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen	13
4.2. Työtavat	13
4.3. Varhaiskasvatus- ja oppimisympäristö	14
5. Vantaan kansainvälistyvä, monikulttuurinen varhaiskasvatus ja alkuopetus	15
6. Erityistä tukea tarvitsevat lapset	16
7. Oppilashuolto esi- ja alkuopetuksessa	17
8. Arviointi	18
8.1. Lapsen kasvamis- ja oppimisprosessin arviointi	18
8.2. Työyhteisön toiminnan arviointi	18

Johdanto

Varhaiskasvatus, esiopetus osana varhaiskasvatusta sekä alkuopetus (perusopetuksen vuosiluokat 1-2) muodostavat saumattoman kokonaisuuden osana lapsen elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatus ja perusopetus ovat keskeisiä lasten yksilöllisten oppimisvalmiuksien kehittymisen tukemisessa. Lapsen hyvinvointi, kasvu, kehitys ja oppiminen edellyttävät huoltajien ja lapsen kanssa työskentelevien henkilöiden tiivistä yhteistyötä.

Varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyys edellyttävät henkilöstön sitoutumista yhteiseen suunnitelmaan. Suunnitelman tavoitteena on kehittää vantaalaista yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuuta. Kuntakohtainen suunnitelma antaa puitteet yksikkökohtaisen opetussuunnitelman tekemiselle.

Vantaan kaupungin päivähoitoyksiköissä ja kouluissa noudatettavan suunnitelman "Vantaan oppimis- ja opetussuunnitelma 0-8-vuotiaille lapsille varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen" (VOOPS), Vanda stads läroplan för organiserad verksamhet för barn, 0 - 8 år, i daghem och skola (OVB), tarkoituksena on luoda kuntakohtaiset puitteet eri hallintokuntien yhteiselle toiminnalle sekä yhdenmukaistaa varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen toteuttamisperiaatteita Vantaan päivähoitoyksiköissä ja kouluissa. Jokaisella vantaalaisella lapsella on oikeus omien edellytystensä mukaiseen oppimiseen. Kuntatasoisella suunnitelmalla pyritään turvaamaan lapsille tasavertaiset kasvu- ja oppimismahdollisuudet. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen sekä sosiaalisten taitojen oppimiseen ja näiden avulla tapahtuvaan sosiaaliseen vahvistumiseen.

Vantaan oppimis- ja opetussuunnitelma 0 - 8-vuotiaille lapsille varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen perustuu valtioneuvoston asetukseen perusopetuslaisissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaoista (1435/2001), Opetushallituksen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2000, Valtioneuvoston periaatepäätökseen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (28.2.2002), Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004 sekä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin valtakunnallisiin suosituksiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2003.

Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja oppilashuoltoa koskevat muutokset edellyttivät oppimis- ja opetussuunnitelman uudistamista. VOOPS:n päivittämisen ohjauksesta on vastannut sivistystoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan moniammatillinen työryhmä. Pääosin päivityksen on tehnyt varhaiskasvatuksen asiantuntijoista koottu työryhmä.

Päivähoitoa, varhaiskasvatusta, esiopetusta ja perusopetuksen alkuopetusta määrittävät muun muassa seuraavat asiakirjat:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallitus.

Laki lasten päivähoidosta (36/1973)

Lasten oikeuksien julistus. 1997. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 1997:3.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus.

Perusopetuslaki (628/1998)

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen *valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001)*

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista *linjauksista 28.2.2002*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003. Stakes

Näiden lisäksi vantaalaista varhaiskasvatusta, esiopetusta ja alkuopetusta ohjaavat seuraavat kunnan linjaukset ja strategiat:

Vantaan koulutuspoliittinen ohjelma (KOPO). Kaupunginvaltuusto 17.12.2001

Varhaiskasvatuksen toteuttaminen yhteistyömallina. Kaupunginhallitus, 2.11.98, § 43.

Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointistrategia. Kaupunginvaltuusto 26.1.2004 § 14.
Ensisijainen oikeus ja velvollisuus lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta on heidän vanhemmillaan. Peruspalveluina lastenneuvola, päivähoito, koulu ja kouluterveydenhuolto tukevat vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lasten ja nuorten hyvän kasvun edellytyksiä vahvistavat Vantaalla myös erilaiset järjestöt ja vapaa-ajan toimijat. Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointistrategia nivoo yhteen kaikkien lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa toimivien työn lähtökohtia ja tavoitteita. Strategian painopisteet ovat ennalta ehkäisevässä työssä, varhaisessa ongelmien havaitsemisessa ja asioihin puuttumisessa lasten, nuorten ja perheiden elämäntilanteissa.

Verso. Erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden ja erityisopetuksen tueksi laadittu suunnitelma. Opetuslautakunta 2004

Lähtökohtana on perusopetuslain mukainen lähikouluajattelu, joka laajenee koulutuspoliittisessa ohjelmassa linjattuun lähikoulu-, palvelualueen osaamiskeskus- ja palvelu- ja kehittämiskeskusajatteluun. Oppilaille pyritään löytämään heidän kasvuaan ja oppimistaan parhaiten tukeva opiskelupaikka. Suunnitelman näkökulmana on koulun pedagogisen ja moniammatillisen tuen ohjaaminen oikeaan aikaan sitä tarvitsevalle.

1.

Varhaiskasvatus-, esiopetus-, alkuopetuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut sisältävät perheille sosiaalipalveluna tarjottavan päivähoidon sekä lapselle suunnatun kasvatuksellisen ja pedagogisen toiminnan. Varhaiskasvatustoiminta koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Esiopetus kohdistuu 6-vuotiaiden ikäluokkaan ja vahvistaa oppimisen jatkuvuutta muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. Esiopetuksen tarkoituksena on edistää lapsen kasvu- kehitys- ja oppimisedellytyksiä ja sitä kautta antaa lapselle paremmat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Alkuopetus (vuosiluokat 1-2) on tärkeä vaihe lapsen elämässä hänen siirryttyään varhaiskasvatuksesta oppivelvolliseksi. Alkuopetuksessa kehitetään sosiaalisia taitoja, yhteisöllisyyteen kasvamista, oppimis- ja työskentelytaitoja sekä luku-, kirjoitus- ja laskutaitoja. Nämä valmiudet ovat edellytyksenä myöhemmälle työskentelylle ja oppimiselle.

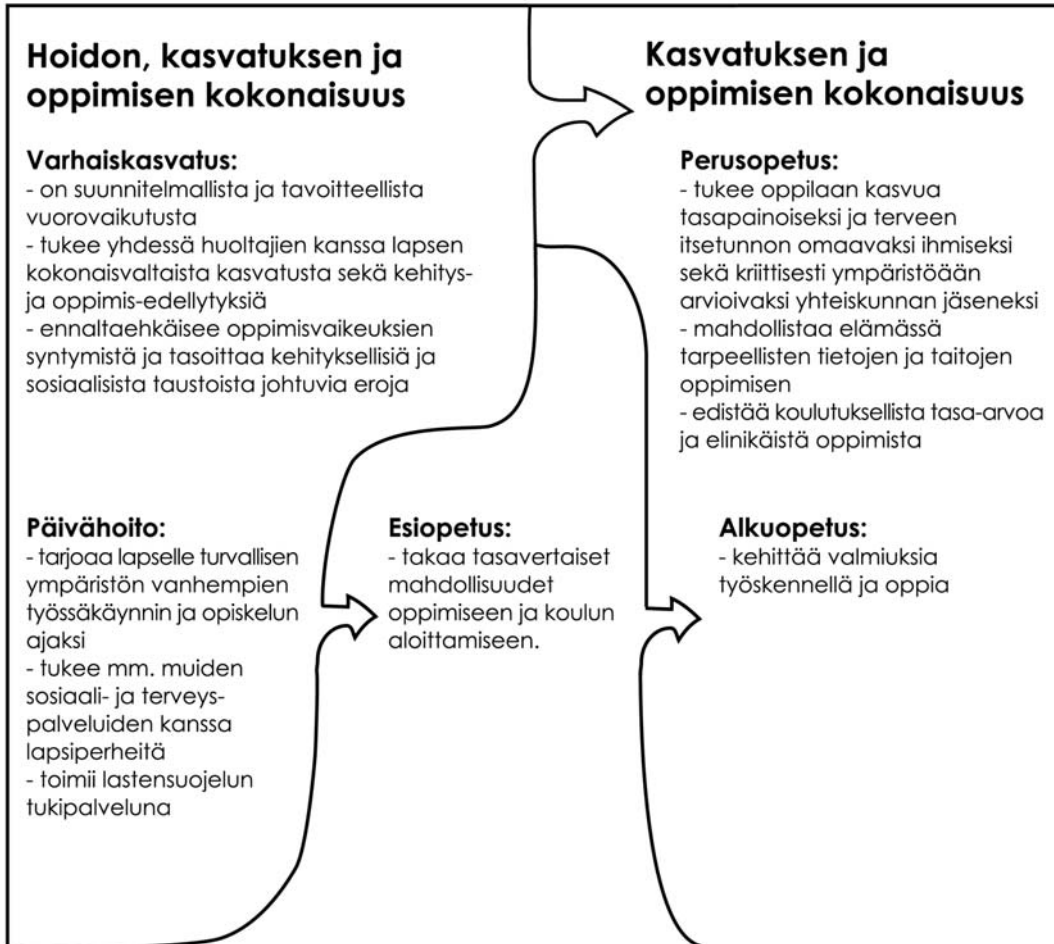
Varhaiskasvatus määritellään vuorovaikutusprosessiksi, jossa lapsi kasvaa aktiivisena toimijana. Toiminnan tulee olla omaehtoista, elämyksellistä ja kokemuksellista ja sen tulee tarjota vertaisryhmäkontakteja ja kasvattajan tavoitteellista ohjausta. Kasvattaja tunnistaa lapsen kyvyt, kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet. Keskeistä varhaiskasvatuksessa on lasten ja aikuisten väliset toimivat vuorovaikutussuhteet.

Oppimis- ja opetussuunnitelman lähtökohtana on lapsuuden ja jokaisen lapsen ainutkertaisuuden arvostaminen. Tarvitaan monenlaisia näkökulmia ja työtapoja, jotka ottavat huomioon lasten erilaiset tarpeet tasavertaisesti. Kasvatuksen ja opetuksen perustana on lapsen kokonaistilanne. Taitojen oppimisessa hyödynnetään lapsen kehitysvaiheita ja herkkyyksia, joista kasvattajalla tulee olla riittävästi tietoa tunnistaa ja ymmärtää niiden merkityksen työssään.

Huoltajilla on ensisijainen oikeus ja vastuu lapsensa kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Huoltajien kasvatusnäkemys muodostuu heidän omista lapsuudenkokemuksistaan, arvoista ja muista omaksutuista näkemyksistä. Näistä syntyy kasvatus- ja kasvuilmapiiri, jossa lapsi elää perheensä jäsenenä. Lapsen ja vanhemman tuntesiteen syntymisen edellytyksenä on, että vanhemmat tuntevat lapsensa, tekevät asioita yhdessä, kuuntelevat lastaan ja ovat kiinnostuneita hänen elämästään. Näin lapsi kokee, että häntä arvostetaan ja hän tuntee kuuluvansa johonkin ja olevansa tärkeä.

Lasten ja huoltajien sekä päivähoidon ja koulun henkilöstön vuorovaikutus ja kasvatuksellinen yhteistyö on tärkeää. Onnistunut kasvatustyö edellyttää tiivistä yhteistyötä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön sitoutumista yhteiseen kasvatustehtävään. Henkilöstöllä on vastuu kasvatuskumppanuuden luomisessa. Päivähoidon ja koulun tehtävänä on tukea ja vahvistaa vanhemmuutta yhdessä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja tarvittaessa ohjata perhe ulkopuolisten tukipalvelujen käyttäjäksi.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kasvatuksellinen ja opetuksellinen eheys

3.

Vantaalaisuus varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa

Suomalainen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin.

3.1 Kaupungin arvot

Kaupungin arvoja tarkastellaan yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Yksilöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä lasta, yhteisöllä toimipaikan tai toimipaikkojen lapsi- ja aikuisyhteisöä. Yhteiskunnalla tarkoitetaan ensi sijassa Vantaan kaupunkia.

Vantaan kaupungin arvot ovat:

- Oikeudenmukaisuus
- Luovuus
- Avoimuus
- Tuloksellisuus

Oikeudenmukaisuus

- *Yksilö*: Keskeistä ovat lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen, varhainen auttaminen ja kokonaiskuntoutus.
- *Yhteisö*: Toiminta suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tasavertaiseen ja kokonaisvaltaiseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen.
- *Vantaan kaupunki*: Palvelutarjonta on riittävää ja monipuolista. Kaikilla vantaalaisilla lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja alkuopetukseen. Tarvittaessa lapsella on mahdollisuus kehitysvaikeuksia ennaltaehkäisevään tai korjaavaan toimintaan.

Luovuus

- *Yksilö*: Lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestään vahvistaa leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja tunteiden ilmaisu.
- *Yhteisö*: Toiminnan suunnittelu ja toteutus perustuvat lapsen ja lapsiryhmän tarpeisiin sekä jatkuvaan yksikön kehittämistyöhön.
- *Vantaan kaupunki*: Mahdollistetaan erilaisten joustavien toimintatapojen ja oppimisympäristöjen toteuttaminen.

Avoimuus

- *Yksilö*: Lapsi saa ilmaista kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan. Lapsella on tilaa olla oma itsensä.
- *Yhteisö*: Perustana on luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri, jossa toteutuu rakentava vuorovaikutus.
- *Vantaan kaupunki*: Painotetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen julkisuutta ja avoimuutta.

Tuloksellisuus

- *Yksilö*: Lapsen kasvua ja toimintaa dokumentoidaan säännöllisesti. Lapsen kokonaisvaltainen kasvu ihmisenä, lasten ja aikuisten sitoutuneisuus toimintaan sekä emotionaalinen hyvinvointi ovat keskeisiä asioita. Varhaisella tunnistamisella ja suunnitelluilla toimenpiteillä pyritään ennaltaehkäisemään ja vähentämään kehityksen ja oppimisen esteitä.
- *Yhteisö*: Moniammatillinen yhteistyö edistää lapsen hyvinvointia ja tukee lapsen joustavaa siirtymistä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.
- *Vantaan kaupunki*: Hyvä johtaminen ja päätöksenteko tukevat varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen yhtenäistä toteutumista ja elinikäistä oppimista.

3.2 Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen strategiset päämäärät johdettuna Vantaan kaupungin visiosta

- Varhaiskasvatus ja alkuopetus turvaavat lapselle tasavertaiset kasvu- ja oppimismahdollisuudet ja edistävät lapsen henkilökohtaista hyvinvointia.
- Vantaalainen päivähoido, esiopetus ja alkuopetus tarjoavat turvallisen, terveellisen ja viihtyisän varhaiskasvatus- ja oppimisympäristön, joka tukee ja vahvistaa lapsen oppimaan oppimista ja kasvua yksilöllisesti, toiset huomioon ottavaa käyttäytymistä sekä lapsen itsenäisyyden asteittaista lisäämistä
- Henkilöstön ammatillisuus, monipuolinen osaaminen, yhteistyö ja riittävyys luovat perustan kasvatukselle ja opetukselle.
- Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa toteutetaan kestävä kehityksen periaatteita ottamalla huomioon vantaalaisuus, lähialueen luonto ja rakennettu ympäristö.
- Varhaiskasvatusta ja alkuopetusta kehitetään lasten näkökulmasta ja tarpeista lähtien vuorovaikutuksessa huoltajien, vantaalaisten yhteisöjen ja tutkimustahojen kanssa.

3.3 Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen lähtökohdat

Lapsi yksilönä ja ryhmän jäsenenä

Lapsen hyvinvointi ja yksilöllisyys otetaan huomioon, kun tehdään lapsen toimintaan, kasvuun ja oppimiseen liittyviä suunnitelmia yhdessä vanhempien ja lapsen kanssa. Valituissa työskentelytavoissa, menetelmissä ja sisällöissä otetaan huomioon lapsen ja lapsiryhmän tarpeet.

Vuorovaikutus

Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa vuorovaikutus on avointa ja lämmintä lasta ja perhettä kohtaan. Vaikeisiinkin asioihin etsitään ratkaisuja yhdessä. Lapsilla on mahdollisuus toimia erilaisissa sosiaalisen vuorovaikutuksen tilanteissa. Yhteistyötaidot ja käyttäytymisnormien ymmärtäminen kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Asiakastyytyväisyys

Tyytyväinen lapsi tulee mielellään päivähoidon ja kouluun ja hän tuntee olevansa siellä arvostettu ja hyväksytty omanaan itsenään. Lapsen ja vanhempien tyytyväisyyttä arvioidaan säännöllisesti ja saatu palaute hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Ympäristö kasvamisen ja oppimisen tukena

Varhaiskasvatus- ja oppimisympäristössä on avoin, rohkaiseva sekä kiireetön ilmapiiri. Sen rakentamisessa on huomioitu lapsen yksilölliset ja lapsiryhmän tarpeet ja ikätaso sekä turvallisuus, terveellisyys ja viihtyvyys.

Työyhteisö voimavarana

Kasvatukselle ja opetukselle asetetut tavoitteet toteutuvat, kun toiminnasta vastaa motivoitunut, aktiivinen, ammattitaitoinen ja yhteistyökykyinen henkilöstö.

Toimiva kumppanuus

Tärkeitä yhteistyötahoja ovat mm. ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, perheneuvola, sosiaalityö, kulttuuri- ja liikuntatoimi, seurakunnat ja järjestöt. Työyhteisöjen henkilöstöllä on kumppanuutta edistävää yhteistä koulutusta. Päiväkodeilla ja kouluilla on yhteen sovitettua oppimis- ja opetussuunnitelmia, joiden toteutumista arvioidaan yhdessä. Vantaalainen varhaiskasvatus ja perusopetus kehittävät toimintaansa kiinteässä yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa.

4.

Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen toteuttamisen periaatteet

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehittymistä kasvattajan tuella.

Alkuopetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

Kasvattaja ottaa toiminnan toteutuksessa huomioon lapsen kehitystason, yksilölliset ja yhteisölliset tarpeet. Kasvattaja on lapselle tukija, innostaja ja työskentelyn mahdollistaja. Aikuisyhteisössä vallitseva tasa-arvo, keskinäinen luottamus ja kunnioitus auttavat lasta kokemaan olonsa turvalliseksi ja antavat tilaa oppimiselle. Kasvattajan luottamus ja arvostus lapsen kykyihin vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja itseluottamukseen oppijana. Kasvattajan tehtävänä on auttaa ja ohjata lasta uusissa ja haastavissa oppimishaasteissa. Näin lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja oppii tavoitteellista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Hänen itsetuntonsa vahvistuu ja hän kokee oppimisen iloa.

4.1. Lapsen tapa toimia ja oppia

4.1.1. Oppiminen

Elämän varhaisvuosina luodaan pohja oppimiselle, joka jatkuu läpi koko elämän. Tekemällä oppiminen, leikkiminen ja mallioppiminen ovat kaikille lapsille luontaisia tapoja oppia. Oppiminen on myös prosessi, jonka avulla uutta tietoa rakennetaan jo olemassa olevan käsityksen pohjalle. Oppiminen perustuu lapsen omaan aktiivisuuteen ja kiinnittyy hänen omakohtaisiin kokemuksiinsa ja näkemyksiinsä.

On tärkeää, että lapsi on halukas oppimaan ja osaa etsiä tietoa ja käsitellä sitä kriittisesti sekä luoda tietoa itse. Yksittäisten tietojen omaksuminen ei ole oleellista, koska tieto voi myös muuttua nopeasti. Lapsen oppiminen pohjautuu hänen tapaansa ajatella, tulkita ja työstää erilaisia opittavia asioita. Kun lapsi on tietoinen omista tulkinnoistaan ja menetelmistään ja oppimaan oppimisen taidoistaan, häntä voidaan ohjata kokeilemaan uusia tulkintoja.

Kasvattajan tehtävänä on tukea lapsen kehittyvää oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia.

4.1.2. Leikkiminen

Leikki on lapsen kehityksen ja oppimisen perusta. Leikissä lapsen minäkuva, itsetunto, emotionaaliset, sosiaaliset, motoriset ja kognitiiviset taidot vahvistuvat ja kehittyvät. Leikissä lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät ja lapsi harjoittelee valintojen tekemistä sekä ongelmanratkaisutaitoja

Päivähoidossa ja esiopetuksessa leikki on keskeinen toimintatapa. Myös alkuopetuksessa leikin tulee olla mukana. Leikille tulee olla riittävät tilat, välineet sekä aikaa ja rauhaa. Leikki ja sen sisältö muotoutuvat lasten ikä- ja kehitystason sekä lasten kokemusten mukaan. Leikinomaiset työtavat monipuolistavat oppimistilanteita, lisäävät oppimisen iloa ja ylläpitävät motivaatioita.

Kasvattaja ohjaa, tukee ja luo mahdollisuuksia monipuoliselle leikille. Kasvattajan tehtävä vaihtelee leikkiin osallistumisesta ulkopuoliseen havainnoimiseen. Leikkiä havainnoimalla kasvattaja saa tietoa lapsen kehitys- ja oppimisvaiheesta sekä kiinnostuksen kohteista. Tätä tietoa hyödyntämällä hän voi ohjata lapsen oppimista ja muuta toimintaa.

4.1.3. Tutkiminen

Lapsi on luonnostaan utelias ja haluaa oppia uutta. Hän ihmettelee, ajattelee, kyselee ja tutkii ympärillään olevaa maailmaa ja yhteisöä. Lapsen oma kokemusmaailma sekä vuorovaikutus muiden lasten ja aikuisten kanssa toimivat eri ikäisten lasten oman tutkimisen innoittajina. Toimiessaan mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla lapsi voi kokea oppimisen ja onnistumisen iloa.

Kasvattaja on lapselle tukijana, innostajana ja työskentelyn mahdollistajana. Kasvattaja huolehtii siitä, että lapsi saa monipuolisia, mielenkiintoa ylläpitäviä kokemuksia ja antaa aikaa tutkimiselle ja ihmettelylle.

4.1.4. Liikkuminen

Liikkuminen on lapselle luontainen tapa tutustua itseensä ja ympäristöönsä. Liikunta tuottaa lapselle iloa, terveyttä ja hyvinvointia. Monipuolinen liikunta edesauttaa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista.

Kasvattajan tehtävänä on kannustaa lasta liikkumaan, luoda myönteistä asennetta liikkumista kohtaan ja järjestää säännöllistä ohjattua liikuntaa. Kasvattaja huolehtii siitä, että ympäristö on liikkumiseen innostava ja turvallinen. Lapsen motorista kehittymistä havainnoidaan säännöllisesti.

4.1.5. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Taiteellisen tekemisen ja kokemisen kautta lapsi kehittyy yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Lapsen luovuus ja mielikuvitus kehittyvät ja hänellä on mahdollisuus ilmaista itseään itselleen ominaisella tavalla. Lapsi nauttii taiteista, taidoista ja ilmaisusta.

Kasvattaja antaa tilaa lapsen taiteelliselle kokemiselle ja ilmaisemiselle. Kasvattaja ohjaa lasta huomioiden lasten luovat ideat ja järjestää mahdollisuuden kokea taiteen tekemisen iloa.

4.2. Työtavat

Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa työskentely perustuu lapsen kehitystason mukaiseen toimintaan. Työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin. Toiminnassa huomioidaan sisällöllisille orientaatioille, sisältöalueille ja oppiaineille ominaiset työtavat.

Kasvattaja käyttää monipuolisesti oppimista tukevia työtapoja, joiden valinnassa hän huomioi lasten erilaiset oppimistyyliä, tyttöjen ja poikien väliset ja yksilölliset erot. Hän tukee lapsen oppimista sekä ohjaa lasta tiedostamaan ja seuraamaan omaa oppimistaan ja havaitsemaan oma osuutensa oppimisprosessin onnistumisessa.

4.3. Varhaiskasvatus- ja oppimisympäristö

Hyvä varhaiskasvatus- ja oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan, omatoimisuuttaan ja luovuuttaan. Se vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja oman toiminnan arviointiin. Kasvattajalla on vastuu ympäristön kehittämisestä ja lapsilla on mahdollisuus osallistua sen suunnitteluun.

Psyykkinen oppimisympäristö muodostuu sosiaalisista, emotionaalisista ja kognitiivisista tekijöistä. Se on avoin, kiireetön, turvallinen ja erilaisuutta kunnioittava. Hyvässä oppimisympäristössä on rohkaiseva ja erilaiset tunteet salliva ilmapiiri. Tällaisessa ympäristössä vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan sekä lasten kesken on toimivaa ja monipuolista.

Fyysinen oppimisympäristö tarkoittaa luontoa, ihmisiä sekä rakennettua ympäristöä. Tähän kuuluvat turvalliset ja terveelliset toimintatilat, oppimisvälineet ja lähiympäristö. Hyvä oppimisympäristö vastaa lapsen kehityksellistä tasoa, antaa hänelle haasteita sekä tarjoaa tilaisuuksia lapsen omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen ja kokeiluun. Välineet ja materiaalit ovat lasten ulottuvilla ja saatavilla. Tilojen, välineiden ja materiaalien tulee olla monipuolisia ja muunneltavia. Ympäristö aktivoi lasta uusien asioiden tutkimiseen ja ongelmien ratkaisemiseen. Toimintaa voidaan toteuttaa yhteistyössä eri tahojen esim. kulttuuri- ja liikuntatoimen kanssa. Esteetön oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin.

5.

Vantaan kansainvälistyvä, monikulttuurinen varhaiskasvatus ja alkuopetus

Vantaalaisilla lapsilla on hyvät mahdollisuudet kasvaa monikulttuurisuuteen. Lasten ja henkilöstön erilaiset kulttuuritaustat tuovat kasvatuksen ja opetuksen sisältöihin ja toteutukseen luontevan tavan oppia ymmärtämään elämän monimuotoisuutta. Tämä edellyttää, että henkilöstöllä on perustiedot eri kulttuureista, joiden edustajia he työssään kohtaavat ja suvaitseva asenne erilaisuuteen.

Varhaiskasvatuksessa tulee tukea lapsen kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että lapsen oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi jäseneksi. Lapsen identiteetin kehitykselle on merkityksellistä, että hänen omaan kulttuuriinsa kuuluvat asiat näkyvät hänen arkipäivässään ja niitä arvostetaan. Lapsen on voitava tuntee yhteenkuuluvaisuutta omaan perheeseensä ja sukuunsa. Toimies- saan sekä omaan kulttuuriryhmäänsä kuuluvien että suomalaislasten kanssa, lapset saavat tukea identiteetilleen ja vahvistusta itsetunnolleen toinen toisiltaan. Lapsen kasvua monikulttuurisuuteen tuetaan huoltajien, opettajien ja muiden kasvattajien yhteistyöllä. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa on tärkeää keskustella vanhempien kanssa suomalaisen kasvatuksen ja opetuksen tavoitteista ja periaatteista. Sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, mutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on lähtökohtana tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus.

Varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään. Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan vanhempien kanssa tehtävässä varhaiskasvatus- ja kotouttamissuunnitelmassa. Osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomea/ruotsia toisena kielenä heidän toimiessaan toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Onnistuneen yhteistyön yhtenä edellytyksenä on, että perheen kanssa keskusteltaessa käytetään asioimistulkkia, jotta molemmat osapuolet tuntevat tulleen ymmärretyksi.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset

Erityisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tarpeessa olevilla lapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka tarvitsevat tukitoimenpiteitä fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen kehityksensä, oppimisvaikeuksiensa ja/tai elämäntilanteensa tueksi. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja kasvatushenkilöstön lasta koskevien havaintojen yhteinen tarkastelu tai lapsen aiemmin todettu erityisen tuen tarve. Lapsen hoito, kasvatusta ja opetus sekä tarvittavat tukitoimet järjestetään mahdollisimman pitkälle lähipalveluina siellä, missä lasta hoidettaisiin ja opetettaisiin ilman hänen erityisen tuen tarvettaan.

Lapsen ongelmat tunnistetaan varhaisessa vaiheessa sekä määritellään lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet eri ympäristöissä ja erilaisissa kasvatuksellisissa ja opetuksellisissa tilanteissa. Päivähoito ja koulu järjestävät lapselle hänen edellytystensä ja tarpeidensa mukaisen hoidon, kasvatuksen, opetuksen ja tukitoimenpiteet. Mahdollisimman varhain aloitettu ja hyvin toteutettu erityiskasvatusta ja -opetus yhdessä muun kuntoutuksen kanssa luovat lapselle suotuisat kehitysedellytykset. Osana tuen järjestämistä tehostetaan yhteistyötä huoltajien, alueellisen moniammatillisen verkoston, oppilashuollon ja kasvatusta ja opetushenkilöstön kesken. Tarvittaessa yhteistyössä on mukana myös muita perheen kanssa työskenteleviä asiantuntijoita.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten yksilöllisiä oppimisedellytyksiä vastaava fyysinen, psyykinen, kognitiivinen, sosiaalinen ja emotionaalinen ympäristö tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatusta ja oppimisympäristö sekä päivittäiset toiminnot järjestetään siten, että ne auttavat lasta selviytymään arjen tilanteissa, vahvistavat hyvää vuorovaikutusta, tukevat lapsen oman toiminnan ohjausta ja ryhmätoimintaa.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen muut tukipalvelut kuten terapia- ja kuntoutuspalvelut järjestetään osana lapsen arkea niin, että ne tukevat hänen kasvuunsa, kehitystään ja oppimistaan.

Päivähoidon ja neuvoloiden välisellä yhteistyöllä edistetään varhaista lapsen vaikeuksiin ja oppimisen ongelmiin puuttumista. Jokaisella palvelualueella tulee olla rakenteet, jotka mahdollistavat, että lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät oleelliset tiedot ovat myös kouluissa käytettävissä lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen. Yhteistyössä huoltajien kanssa tulee korostaa tiedonsiirron tärkeyttä lapsen edun kannalta. Tiedonsiirtoon tarvitaan huoltajan lupa. Opetuksen järjestämisen kannalta oleellinen tieto voidaan kuitenkin aina siirtää.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Erityisen tuen tarpeessa oleville 0 – 6-vuotiaille lapsille laaditaan kuntoutussuunnitelma. Esi- ja alkuopetuksen oppilaille, jotka on otettu tai siirretty erityisopetukseen laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Suunnitelmassa kuvataan, miten lapsen yksilöllinen ohjaus ja varhaiskasvatusta sovitetaan yhteen ja mitä muutoksia kasvatuksellisessa toiminnassa ja fyysisessä ympäristössä toteutetaan. HOJKS:ssa määritellään oppilaan opiskelun tavoitteet ja hänen tarvitsemansa tukitoimet. Suunnitelmat toimivat säännöllisen arvioinnin tukena.

Oppilashuolto esi- ja alkuopetuksessa

Oppilashuolto on lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista ja sen toteuttaminen kuuluu kaikille esiopetuksessa ja koulussa työskenteleville. Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja varmistetaan kaikille tasavertainen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Oppilashuoltotyö perustuu luottamukselliseen ja vastuulliseen yhteistyöhön lapsen, huoltajien ja henkilökunnan kesken.

Onnistunut oppilashuoltotyö edellyttää yhdessä laadittuja suunnitelmia ja toimintamalleja ennaltaehkäisevää työtä ja ongelmatilanteiden hoitamista varten. Päivähoitoyksiköillä ja kouluilla on toimintaohjeet kiusaamisen, väkivallan, häirinnän sekä onnettomuuksien, tapaturmien ja kuolemantapausten varalta. Oppilashuollon toimintaperiaatteet kirjataan osaksi yksikön opetussuunnitelmaa. Oppilashuollon toimintasuunnitelma päivitetään vuosittain lukuvuosi- tai työsuunnitelmaan.

Oppilashuollon toiminnasta vastaa koulun rehtori tai päivähoitoyksikön esimies ja kukin ammattihenkilö vastaa oman alansa asiantuntemuksesta. Kun oppilashuoltoryhmässä käsitellään oppilasta koskevia asioita, läsnä ovat tarvittaessa oppilas ja hänen huoltajansa.

8.1. Lapsen kasvamis- ja oppimisprosessin arviointi

Arvioinnin tulee olla yksilöllistä, monipuolista ja realistista. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata ja kehittää lasta arvioimaan omia taitojaan sekä kannustaa lasta eteenpäin omassa kehitys- ja taitotasossaan. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä lapsen vahvuuksiin hänen itsetuntoaan ja minäkuvaansa tukevalla ja vahvistavalla tavalla. Arviointi painottuu sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen sekä työskentelytaidoissa edistymiseen. Lapsen huoltajalle annetaan riittävästi tietoa lapsen edistymisestä.

Ensisijaisena arvioinnin pohjana on päivähoidon alkaessa huoltajien kanssa laadittu päivähoito- ja varhaiskasvatussopimus. Sopimuksen tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä. Sopimuksen arvioinnissa otetaan huomioon henkilöstön ja vanhempien tekemät havainnot lapsesta. Havainnot toimivat myös toiminnan suunnittelun perustana. Sopimusta arvioidaan säännöllisesti. Lapsi voi myös itse olla mukana arviointikeskustelussa ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Jatkovaa arviointia tapahtuu päivittäin hoito- ja kasvatushenkilöstön ja vanhempien kohtaamisissa.

Alkuopetuksen arviointia määrittelee lainsäädäntö ja perusopetuksen opetussuunnitelmat. Oppilaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa oppilaan opiskelua, tukea hänen kasvuaan, kehitystään ja oppimistaan sekä vahvistaa oppilaan luottamusta itseensä oppijana. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Lisäksi oppilaan itsearviointitaitoja tulee kehittää.

8.2. Työyhteisön toiminnan arviointi

Työyhteisö asettaa toimintansa tavoitteet kasvatus- ja opetussuunnitelmassaan. Suunnitelma ohjaa päivittäistä toimintaa ja sen sisältö perusteineen on koko henkilöstön ja vanhempien tiedossa. Arvioimalla tavoitteiden saavuttamista löydetään työyhteisön vahvuudet ja kehittämiskohteet. Työyhteisön arvioinnin periaatteet kirjataan opetussuunnitelmaan ja vuosittain toteutettava arviointi työsuunnitelmaan. Arviointi johtaa toiminnan kehittymiseen ja sitä kautta varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen laadun kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen jatkumoon vaikuttaa päivähoidon ja koulun välinen yhteistyö. Työ- ja lukuvuosisuunnitelmiin kirjataan yhteistyön tavoitteet ja niitä arvioidaan vuosittain.

Arviointi on pääasiassa työyhteisöjen itsearviointia. Työyhteisöt pyytävät palautetta arvioinnin kohteena olevista asioista niin asiakkailta kuin yhteistyökumppaneiltakin. Myös esimiehen kanssa vuosittain käytävät tulos- ja kehityskeskustelut toimivat arvioinnin välineenä. Arvioinnista saadun tiedon pohjalta käytettävissä olevat resurssit suunnataan tarkoituksenmukaisesti.

